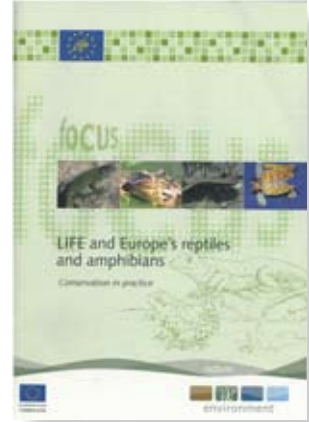

European Commission 2009. Life Focus/Life and Europe's reptiles and amphibians: Conservation in practice. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, ss. 56. [ISSN 1725-5619]

Płazy i gady należą do grup kręgowców zagrożonych w Europie. Według klasyfikacji IUCN prawie 25% płazów (19 gatunków) i około 20% gadów (27 gatunków) europejskich znalazło się w kategoriach: krytycznie zagrożony, zagrożony oraz narażony na wyginiecie. Można powiedzieć, że te stwierdzenia prawie na pewno oddają rzeczywistość, ponieważ herpetofauna Europy – w przeciwieństwie do regionów tropikalnych – zbadana jest całkiem nieźle. Do głównych powodów decydujących o zaniku tych grup zwierząt należą m.in. głębokie zmiany struktury środowisk, w których zwierzęta te występują, utrata tych środowisk, zmiany klimatyczne, choroby (np. chytridiomikoza *Batrachochytrium dendrobatidis* rozpowszechniająca się wśród płazów), gatunki introdukowane (np. żółw czerwonołody *Trachemys scripta elegans*, żaba rycząca *Rana catesbeiana*), jak również oddziaływania bezpośrednie – zabijanie z powodu rozmaitych przesądów lub ze strachu, głównie węży, oraz odławianie przez terrarystów i osoby zajmujące się handlem zwierzętami. Dwa pierwsze wymienione czynniki mają charakter kluczowy, pozostałe zaznaczają się w skali regionalnej. Nie najlepsza kondycja wielu gatunków płazów i gadów wymusiła na krajach należących do Unii Europejskiej podjęcie takich środków zaradczych, które odwróciłyby niekorzystne trendy. Anonsowana broszura właśnie przedstawia podejmowane w różnych krajach działania na rzecz poprawy losu omawianych zwierząt. W latach 1992-2007 1028 projektów otrzymało unijną dotację w ramach programu „Life”, z tego 59 dotyczyło ochrony zagrożonych płazów i gadów. Poszczególne projekty różnią się między sobą, ale mają też szereg cech wspólnych. Podstawą jest dokładne określenie rozmieszczenia, jak również biologii danego gatunku, jego genetyki itp. W pewnych sytuacjach konieczne jest wykupienie gruntu, na którym gatunek występuje. Dotyczy to taksonów o niewielkich zasięgach, jak żmija łąkowa *Vipera ursinii*. W miejscu występowania zagrożonego gatunku przeprowadza się szereg działań z zakresu tzw. „ochrony czynnej”. Dla płazów może to być tworzenie zbiorników wodnych, w których zwierzęta te będą mogły się rozmnażać. Niekiedy konieczne jest usunięcie pewnych gatunków roślin i zwierząt ze środowiska naturalnego, które dla gatunku chronionego mogą stanowić konkurencję lub być drapieżnikami. Bardzo ważne są sprawy związane z monitoringiem, by w razie sytuacji kryzysowych móc wprowadzić adekwatne do zaistniałej sytuacji działania. Ostatnią sprawą jest organizowanie spotkań eksperckich oraz wydawanie różnego rodzaju publikacji.

W dalszej części omówiono konkretne projekty, które zostały uwieńczone powodzeniem. W przypadku płazów omówiono działania prowadzone w Danii, Szwecji, Niemczech i Estonii (kumak nizinny *Bombina orientalis*), Estonii (traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*), Holandii (kumak górski *Bombina orientalis*), Hiszpanii (pętówka babienica *Alytes obstetricans*), rzekotka drzewna *Hyla arborea*, grzebiuszka ziemna *Pelobates fuscus*), Hiszpanii (krągłojęzyczka

wschodnioiberyjska* *Discoglossus jeanneae*, *A. obstetricans*) oraz we Włoszech (salamandra okularowa *Salamandrina terdigitata*, traszka bladokóra* *Triturus carnifex*).

W przypadku gadów wymieniono Hiszpanię (gatunki jaszczurek kanaryjskich *Gallotia bravoana*, *G. simonyi*), Węgry (zmija łąkowa *Vipera ursinii rakosiensis*), Grecję (karetta *Caretta caretta*), Rumunię (żółw grecki *Testudo hermanni*) oraz wspomniano o działaniach na rzecz ochrony zagrożonych populacji żółwia błotnego *Emys orbicularis* we Francji, Hiszpanii i na Litwie.

Na str. 50-51 wymieniono przykłady projektów Life+ koncentrujących się na ochronie zagrożonych gatunków do zrealizowania w przyszłości. Jest tych projektów niemało, a dotyczą one zarówno państw znajdujących się w czołówce, jeżeli chodzi o poziom dochodu narodowego i ogólnej zamożności społeczeństwa (np. Niemcy, Luksemburg, Belgia, Dania), jak również tych, które są na drugim końcu tego typu rankingów (np. Grecja, Portugalia, Rumunia). Nie ma tu jednak naszego kraju**. To niedobrze, ponieważ warto zabiegać o środki unijne związane z ochroną europejskiego dziedzictwa przyrodniczego. Zaangażowanie środków unijnych sięga najczęściej połowy budżetu danego projektu, a czasem (jak to jest w przypadku jednego z gatunków jaszczurek kanaryjskich *Gallotia Simonyi*) znacznie więcej, bo ponad 70%. Warunkiem jest jednak dysponowanie wkładem własnym, o co należy się tu w kraju starać, jak również dobrze napisany projekt. Z pewnością gatunkiem, który zasługuje na szczególną uwagę, jest wąż Eskulapa *Zamenis longissimus*. Wprawdzie prowadzi się w Bieszczadach na rzecz jego ochrony szereg działań zmierzających do poprawy funkcjonowania populacji, ale środki unijne z pewnością pozwoliłyby ten zakres rozszerzyć. Z płazów należałoby pewnie odpowiednimi działaniami objąć żabę zwinkę *Rana dalmatina*.

W tabeli na str. 52-56 przedstawiono wykaz europejskich płazów i gadów, które obejmuje tzw. „dyrektywa siedliskowa” (Habitat Directive 92/43/CE) z podziałem na gatunki z załącznika II, IV i V.

Anonsowana pozycja jest bogato ilustrowana kolorowymi rycinami i tabelami oraz – przede wszystkim – barwnymi zdjęciami. To sprawia, że z przyjemnością bierze się ją do ręki. Zainteresuje ona z pewnością tych herpetologów, którzy zajmują się sprawami związanymi z ochroną herpetofauny.

W serii „Life Focus Nature brochures” ukazało się szereg publikacji, które zainteresują botaników oraz zoologów, jak również osoby działające w szeroko pojętej ochronie środowiska naturalnego, do których należą np. urzędnicy wydziałów środowiska i rolnictwa różnego typu instytucji. Są one wyszczególnione na samym końcu i dostępne bezpłatnie pod adresem <http://ec.europa.eu/environment/life/publications/order.htm>

Odnosiniki:

* Polskie nazwy niektórych taksonów płazów podano za: J. Mazgajska (2009). *Płazy Świata*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

** LIFE05NAT/LT/000094. „Protection of *Emys orbicularis* and amphibians in the North European loowlands” (Ochrona żółwia błotnego i płazów na nizinach północnej Europy. Program, w którym uczestniczył także nasz kraj, obok Niemiec, Danii i Litwy.

Adres autora:

Jacek Błazuk
ul. Opolska 10/H m 7
80-395 Gdańsk-Oliwa